

ques, nýbrž uznání a podpory, nikoliv zrušení neb obmezení, ale naopak co největšího rozšíření své působnosti.

Rozšíření to bude nutno právě s ohledem na cizí státy, zejména státy s námi spřátelené, neboť notářstvo jest povoláno k tomu, aby vyplnilo veliký, ano jeden z největších úkolů kulturních, ve styku mezinárodním. Již před válkou na kongresu něm.-rakouských notářů ve Vídni v r. 1907 naznačeno a na sjezdu středoevropských hospodářských společenstev, Německa, Rakouska a Uherska ve Vídni v r. 1910 do podrobná probrána otázka, jak dalo by se použití vykonatelné notářské listiny ve styku mezistátním. Myšlenka jednou vzniklá prokletí si vítězně cestu a jsem jist, že není daleká doba, kdy vykonatelná listina notářská stane se těsným pojítkem mezi obyvateli všech kulturních států a vylučující a zamezující zbytečné spory, jež jsou jen dissonancí harmonického práva a jejich vedení ve státě cizím jest spojeno s obtížemi a obětmi, bude sprostředkovatelem smírného urovnání právních poměrů příslušníků různých států a tím přispívati bude k rozkvětu nejvznešenější idey moderní doby — k umířkaci světového soukromého práva mezinárodního ku blahu celého lidstva.

Aby tomuto krásnému svému poslání mohlo notářstvo vyhověti, bude třeba doplniti a rozšířiti osvědčovací činnost notářů a přizpůsobiti jí vzorům práv románských a americko-anglických, tak, aby dosaženo bylo jednoduší úpravy ve věcech osvědčování v právu soukromém — sub fide publica.

Jos. Pazourek:

Likvidační bilance pro výměr dávky ze jmění.

Dle nařízení vlády z 23. dub. 1919, č. 217 Sb., mají podniky veřejným účtováním povinné, dále společnosti s o. r., pak korporace, spolky a správy fondového jmění zříditi k 1. březnu 1919 likvidační bilanci jmění za účelem výměru dávky ze jmění.

Je zajisté nápadno, proč nevolen 31. prosinec r. 1918 za den likvidační, ač valná většina podniků zřizuje své pravidelné výroční účetní závěry k tomuto dni, tak že se mohla takovým podnikům snad práce s novou bilancí ušetřiti. Ale dne 31. prosince 1918 nebyly vykonány ještě přípravy k obecnému přiznání a soupisu majetku, s kteroužto akcí zřizování likvidační bilance souvisí. Mimo to je likvidační bilance budována na jiných zásadách než pravidelná výroční bilance podniky prováděná.

Rozvahy jmění zřizují se totiž k dvěma účelům: buď se jimi má zjistiti prostě stav jmění, anebo jde o to, vyšetřiti dle stavu jmění zisk podniku za uplynulé účetní období. Podle toho, s kterého hlediska při zřizování bilance vycházíme, mohou bilance jmění dopadnouti dosti odlišně.

U bilancí, z nichž se má přirovnáním konečného ryzího jmění běžného roku ke konečnému ryzímu jmění předešlého roku zjistiti zisk za uplynulé období, jde hlavně o zachycení docílených řádných provozovacích zisků, tedy v podnicích obchodních a výrobních zisků z prodeje zboží a tovarů; kdežto nemělo by se tu dbáti vzestupu cen budov, pozemků, strojů a jiných zařízení trvale provozování podniku sloužících, pokud jich neodprodáváme, ani vzestupu cen surovin, pomocných

hmot, nebo zboží a tovarů, pokud zůstaly o závěře neodprodány v zásobě, a nebyly tedy zisky způsobené přírůstkem jejich cen realizovány.

U prostých bilancí jmění má se zachytiti stav jmění objektivně tak, jak jest, beze všech vedlejších zřetelů. Ale i při nich jsou možny odchylky v názorech, jak se některé uvedené součásti jmění mají pro bilanci oceniti. Vmyslíme-li se totiž ve stanovisko předpokládané likvidace podniku, jako by se závod měl zrušiti a budovy, pozemky, stroje, zbylé zásoby surovin a tovarů jednotlivě se rozprodávaly, dojdeme asi k jiným výsledkům, než když budeme podnik oceňovati za předpokladu dalšího nerušeného jeho chodu.

Bilance jmění k 1. březnu 1919 podnikům a ústavům nařízená je, jak již z účelu jejího plyne, ryzí rozvahou jmění. Je dle názvu rozvahou »likvidační«, to jest, oceňování majetku se má díti tak, jako by se závod zrušoval a rozprodávaly se jednotlivé součásti majetkové. Tomuto hledisku vyhovují celkem také podrobné předpisy, dané o oceňování jednotlivých součástí majetkových. Ale přes to praví se v čl. 7. nařízení, že se má tímto způsobem vykázaný likvidační rozdíl, totiž přebytek nad původní ryzí jmění podniku, rezervní fondy a převedený ryzí zisk z minulého období »upraviti vyšším úhrnem, jestliže vykázané ryzí jmění nevystihuje prodejní hodnoty jako celku«, rozumějme jako podniku v chodu, podniku dosavadním způsobem dále provozovaného.

Tato představa prodeje závodu jako celku je míněna arcí jen jako podpurná pomůcka a je jakousi omluvou, aby mohla býti hodnota podniku zvýšena, kdyby se došlo dle ocenění za předpokladu likvidace a rozprodeje jednotlivých součástí majetkových k celkovému úhrnu ryzího jmění očividně nízkému. Ještě výrazněji proniká subjektivně stanovisko oceňovací, založené na předpokladu, jako by byl závod dosavadním způsobem provozován dále, u ocenění »surovin, pomocných a spotřebních hmot, pokud se zpracují ve vlastním závodě« (čl. 5, e); ty se mají totiž bilancovati za ceny nákupní, a je tu tedy důsledné stanovisko domnělé likvidace úplně pomínuto.

Jinak trvá likvidační bilance v podrobných předpisech oceňovacích pro různé druhy aktiv téměř vesměs na cenách prodejních, ať již úředně nebo veřejně osvědčených, jako u zboží majícího cenu bursovni nebo tržní, anebo soukromým odhadem vyšetřených. U cenných papírů jsou kursy přímo diktovány. Zachycují se tu tedy u zásob zboží, to jest u věcí, jež se opatřují za tím účelem, aby byly dále zeizeny, ať již po zpracování nebo nezpracování, nerealizované zisky, jimž se hledí novější předpisy o bilancování (srovn. říšskoněmecký zákon obchodní z r. 1897 a rak. zákon o společnostech s r. o. z r. 1896) vyhnouti.

Tyto předpisy zachovávají při oceňování cenných papírů, surovin, pomocných hmot, zboží a tovarů stanovisko, aby se uvedené součásti majetkové vkládaly do rozvahy buď za cenu nákupnou, nabývací, svěstojnou, nebo za cenu prodejní dle toho, která z těchto dvou cen je nižší, tak že se tím nerealizované zisky — a ovšem i nerealizované ztráty — potlačí. Ale i v pravidelných ročních bilancích vkládají naše akciové společnosti cenné papíry a jiné zboží také obyčejně v cenách bursovni nebo tržních dne, k němuž se bilance zřizuje, a ne-

bude tudíž u nich předpis likvidační bilance působiti neobvykle.

Hlavní rozdíl dalekosáhlého významu je však v oceňování »pozemků, budov, strojů, zařízení provozovacího a pomocného« (čl. 5, 7); ty se musí do likvidační bilance vložiti rovněž v ceně prodejní, kdežto v pravidelných ročních bilancích uvádějí se vždy v cenách nabývacích, po odečtení náležitých odpisů. Tímto oceněním v cenách prodejních má se zachytiti vzestup cen věcných statků poklesem směnné hodnoty peněz vyvolaný a toto nominální jich vyšší ocenění hlavně způsobí »likvidační přebytek« v bilanci, totiž přebytek nad základní kapitál akciový nebo podobného původu a nad rezervní fondy po případě s převodem zisku z minulých let. Zisk za dobu od poslední řádné výroční bilance, tudíž po většině od 31. pros. 1918, bude vyjádřen v bilančním přebytku, ale poněvadž likvidační bilance připouští přibližné výpočty úroků přechodích úroků běžných, bude tento zisk rovněž jen přibližný, zvláště u bank, a mimo to nebude se moci přesně v bilančním přebytku rozlišiti tento řádný provozovací zisk od přírostu jmění mimořádného, vzestupem cen zmíněných trvalých zařízení provozovacích způsobeného, jako by se bylo mohlo po většině státi, kdyby bylo lze voliti za bilanční den 31. prosinec.

Pro výměr daně z majetku je sice lhostejno, zda vykázané ryzí jmění je původní jmění do podniku vložené, nebo vzniklo přírosty mimořádných zisků za války, anebo z pravidelných zisků běžných; ale bude-li zároveň užito likvidační bilance jako pomůcky pro výměr ještě zvláštní daně z válečného přírostu majetku, pak bude toto rozlišování nutné. Musil by se pak především pravidelný zisk, od poslední rozvahy docílený, vypočítati přibližně, snad v procentech kapitálu, a od likvidačního přírostu odpočítati. Ale i pak nemusí takto vypočítaný zbytek znamenati vskutku válečný přírost majetku, totiž buď nezasloužený zisk, mimořádným vzestupem cen způsobený, anebo skutečný nadprůměrný zisk z »válečných« obchodů. Ta část totiž likvidačního přebytku, jež vznikla vzestupem cen nemovitostí a ostatních provozovacích zařízení podniků do té výše, jež asi odpovídá nynějšímu poklesu směnné hodnoty peněz, není vlastně ziskem, nýbrž jen náhradou škody, která vznikla poklesem směnné hodnoty jednice peněžní, v níž se ceny udávají, tak že nynější větší počet těchto znehodnocených jednic, kterým se cena zařízení provozovacích vyjadřuje, znamená tolik jako menší počet bývalých jednic hodnotnějších. Teprve přískok cenový nad tento úhrn znamená u uvedených zařízení provozovacích »válečný« přírost jmění.

Podobně se má věc s ostatními součástmi majetkovými, zvláště i u zásob zboží a tovarů. I tu může prodejní cena býti nepoměrně vyšší než odpovídá poklesu měny, ale tu by bylo nutno ještě vyšetřiti, zda byly tyto věci pořízeny již před delší dobou, tedy poměrně levněji, a zda tedy u nich vskutku vznikl nezasloužený zisk.

Pokud se týče kontroly válečných zisků, vzatých za základ daně z válečných zisků, stavem jmění dle likvidační bilance vykázaných, tu je třeba si ještě uvědomiti, že jsou tyto zisky po většině realizovány a umístěny v nově zakoupených budovách, pozemcích a zařízeních provozovacích a jiných majetkových předmětech, po případě i v pohledávkách vesměs nově za války nabytých.

Na tyto věci míří odst. g čl. 5 nařízení o likvidační bilanci. Stanoví pro ně, jak samozřejmě, rovněž za směrodatné ceny prodejní; ale je tu připojeno omezení, »převyšují-li cenu nákupnou«, v opačném případě mají se uváděti za vyšší cenu nákupnou. Tímto ustanovením má se zachytiti i válečný zisk, který byl investován v těchto nově nakoupených věcech, ale částečně byl pozdějším poklesem jejich cen po případě ztracen.

Obdobný postup nařizuje se u zboží zakoupeného v době od 1. ledna do 1. března 1919, kdežto je-li u zboží dříve zakoupeného cena nabývací vyšší než cena prodejní, má se tato vyšší cena nabývací uvést »v předkoloně k vůli evidenci srovnání obou hodnot«. Důvod, proč se u všeho zboží nenařídilo ocenění za ceny nákupní, pokud jsou vyšší než ceny prodejní, byl asi ten, aby se nezasahovalo do údajů uzavřených účtů v účetních knihách za minulé období a dala se tedy likvidační bilance účetními záznamy jejich snáze kontrolovati.

Všemi těmito přísnějšími posléze uvedenými předpisy oceňovacími mají se zachytiti i zisky přeplácením součástí majetkových za účelem ukrývání nabytého válečného jmění vydané a později poklesem cen ztracené, nebo nedoceněním zatajené. Pokud ovšem bude se přírost válečného jmění zdaňovati zvláštní dávkou majetkovou, vedle obecné daně majetkové a vedle daně z válečných zisků, jež se již nyní přírážkami daňovými vybírá, zatím není známo. Spravedlivá by tato daň jistě byla, tvoříc jakýsi doplněk daně z válečných zisků, neboť tou se dle dosavadních zkušeností sotva náležitě zachytí všechny válečné zisky. Vyšetření základu daňového je totiž tak obtížné a spleťité, že nynější daňové úřady sotva na úkol ten stačí, zvláště u podnikatelů jednotlivců a obchodních společností veřejných a s r. o. — a u těch má tato daň mnohem větší význam než u podniků veřejným účtováním povinných.

Ale již samo zpracování podkladu opatřeného likvidačními bilancemi podniků a ústavů veřejným účtováním povinných a přezkum připojených dokladů i jen k účelům výměru prosté daně majetkové, nemluvě ani o zvláštní dani z válečného přírostu majetku, bude vyžadovati ohromné námahy a velmi mnoho času. Svládne-li to vše revisní ústředna a bude aspoň do té míry v čas se svou prací hotova, aby pracně shledaný materiál nadobro nezastaral, zaslouží se o finance našeho státu neobyčejně. (10./IX. 1919.)

Dr. Ant. Eršil:

O zajištění půdy drobným pachtýřům.

(Dokončení.)

III. Přejímací cena.

Účelem zákona na ochranu pachtýřů jest zjednání osobám, usedlým a hospodařícím po dlouhou dobu na určité půdě, možnost, aby se staly vlastníky této půdy, při čemž se hledí k tomu, aby se jim dostalo půdy pokud možno volné, nezátížené právy osob třetích více než toho je nezbytně třeba. Naproti tomu nemají býti dosaďadní vlastníci ani jiné osoby, jichž práva by provedením zákona byla dotčena, zkrácení na svém majetku; za postoupené pozemky má býti dána náhrada. V té příčině podržel tento zákon všeobecnou zásadu, platnou pro vyvlastnění a vyslovenou v § 365. obč. zák.; pokud však jde o výši náhrady, má zákon ustanovení zvláštní.